

İthal bakıcılar

Yabancı çocuk bakıcılarına talep de, kaçak çalışan yabancı sayısı da artıyor.

Tuğçe Köksal

2009-02-01 20:07:31

Konservatuarda kanun ve piyano öğretmenliği yaparken bir gün yolunun Türkiye'ye düşeceğini ve bebek bakıcısı olacağını elbette bilemezdi. 33 sene çalışıp emekli olduktan sonra ilk kez yengesi vasıtasıyla yolu düştü İstanbul'a. O güne kadar TürkErmeni meselesiyle ilgili çok şey okumuştur, merak ediyordu Türkiye'yi ve Türkleri. Kaldığı bir ay, İstanbul'u ve insanları sevmesine yetti. Yaşam standartlarının ülkesinden çok daha iyi olması da Türkiye'de çalışma kararı almasında etkili oldu. 53 yaşındaki Ermeni bakıcı, 3.5 yıldır İstanbul'un en eski semtlerinden birinde yaşıyor. Tıpkı yengesi ve üç arkadaşı gibi bebek bakıcılığı yapıyor. Son baktığı erkek çocuğunu 1.5 yaşına getirdi. Ancak oturma izni yok ve kaçak çalışıyor. Yakalanıp sınır dışı

edilmekten korkuyor ama burada mutlu: "Türkler iyi insanlar. İsterdim ki bütün sınır kapıları açılsın, abla kardeş yaşayalım."

Başvurduğumuz İçişleri Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB) ile İstanbul Emniyet Müdürlüğü Yabancılar Şube'den Türkiye'de kaçak çalışan Ermeniler'in sayısına ilişkin veri çıkmadı. Ancak geçen hafta AKP Kadın Kolları Başkanlığı'nın toplantısında Başbakan Recep Tayyip Erdoğan "Şu an ülkemde 40 bin kaçak Ermeni var. Onları burada tutuyoruz çünkü ülkelerinde yaşama imkânları yok. Oradan kaçıp geldiler biz de kapımızı açtık" diyerek durumu özetledi. CHP İstanbul Milletvekili Şükrü Elekdağ da Ekim 2007'de Türkiye'de 70 bin Ermenistan vatandaşının kaçak çalıştığını iddia etmişti. İstanbul'da Ermeni vatandaşların yaşadığı semtlerde yaptığımız görüşmeler ve çocuk bakıcısı bulan aracılardan söyledikleri, Türkiye'deki kaçak Ermeni kadınların özellikle çocuk ve hasta bakıcılığı işlerinde çalıştığını gösteriyor. Newsweek Türkiye'ye konuşan bakıcı Ermeniler de, çocuklarını onlara emanet eden Türkler de bu işbirliğinden memnun.

Hiçbirinin aklında bir asırdır iki ülke arasında gerilime yol açan soykırım tartışmaları yok. Ancak "kaçaklık" durumundan isim vermeye çekiniyorlar.

İki buçuk yıldır İstanbul'da yaşayan 52 yaşındaki bir başka Ermeni bakıcı, Türkiye'ye eşini kaybettikten sonra gelmiş. "İstanbul'da bu işi yapan bildiğim 40'a yakın Ermeni var" diyor. İlk geldiği yıl bir hastaya, daha sonra sekiz ay bir Türk ailenin yeni doğan çocuğuna bakmış. Aile onun için "Oğlumuzu çok iyi baktı" diyor. Bir kere bile Ermeni olup olmadığı akıllarına gelmemiş hatta onun yaşadığı evdeki diğer Ermeniler'le karşılıklı ziyaretlere başlamışlar. Ermeni bakıcı, ülkesinde bir ev satın alacak parayı biriktirip dönmek istiyor. İki çocuğu ve üç torununu çok özlemiş. Ama gidemiyor, çünkü giderken hem ceza ödemek zorunda kalacak hem de en az iki yıl Türkiye'ye dönemeyecek.

Türkiye ve Ermenistan arasındaki vize rejimine göre Türkiye'ye girmelerinde bir sakınca bulunmayan Ermenistan vatandaşlarına 30 güne kadar ikamet süreli turistik giriş vizesi veriliyor. Elekdağ'ın iddiasıyla ilgili soru önergesini yanıtlayan İçişleri Bakanı Beşir Atalay'ın verdiği rakamlara göre bu çerçevede Türkiye'ye 2007'de 53 bin 108 Ermeni vatandaşı girdi 53 bin 359 kişi çıkış yaptı. Bunlar yasal giriş çıkışlar. Türkiye'de kaçak çalışan yabancılar tespit edildiğinde ise durum önce ÇSGB'ye bildiriliyor. Gerekli işlemler yapıldıktan sonra İçişleri Bakanlığı sınırdışı işlemlerini gerçekleştiriyor. Atalay 2008'de

yaptığı açıklamada, 2007'de sekiz, Mart 2008 itibarıyla da bir olmak üzere Ermenistan uyruklu toplam dokuz kişinin Türkiye'de kaçak çalıştıkları gerekçesiyle sınır dışı edildiklerini söyledi. Temel Ceza Kanunlarına Uyum Amacıyla Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair 5728 sayılı Kanun ile 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanununun 21. maddesi, kaçak çalışan yabancıların sınır dışı edilmeleri durumunda ödemeleri gereken cezaları belirliyor. Buna göre çalışma izni olmaksızın bağımlı çalışan yabancıya 560 TL idari para cezası veriliyor. Ancak sınır dışı süreleri ülkeden ülkeye değişiyor. Zira Türkiye'deki kaçak yabancı bakıcılar sadece Ermeniler değil. İşsizliğin yoğun yaşandığı ve emeğin ucuz olduğu Moldova, Türkmenistan, Azerbaycan, Özbekistan, Moğolistan ve Gürcistan gibi ülkelerden de turist vizesiyle Türkiye'ye gelip dönmeyen ve çocuk bakıcılığı yapan çok sayıda kadın var. ÇSGB'nin 2004'te yayımladığı "Kayıtdışı İstihdam ve Yabancı Kaçak İşçi İstihdamı" konulu rapora göre Türkiye'ye kaçak işçi girişleri 90'larda yoğunlaştı. SSCB'nin çöküşüyle özellikle Doğu Bloku ve Güney Kafkasya ülkelerinden gelen birçok kişi Türkiye'de kaçak çalışmaya başladı. Bu ülkelerden gelip Türkiye'de çocuk bakıcılığı yapan kadınlar ya bir tanıdıkları ya da sayıları yüzü geçen kayıtlı kayıtsız aracı şirket ve kişiler vasıtasıyla iş buluyor, ülkelerinde kazanamayacakları paraları biriktirip dönüyorlar. Örnek vermek gerekirse bir Türkmen işçinin Türkmenistan'da ayda kazandığı para 150 dolar (250 YTL) civarında. Konuştuğumuz bir Türkmen çocuk bakıcı ayda eline 600 doların üstünde (1000 TL) para geçtiğini söylüyor. Bu size çok gelse de yakalanma korkusunu, barındıkları evlerin koşullarını ve aile özlemini dikkate almanızda fayda var. Türkiye'ye sekiz ay önce geldiğini söylüyor bir Özbek bakıcı yarım Türkçesi'yle. Şimdilik temizliğe bakıyor ama evin hanımı hamile. Doğumdan sonra bebekle ilgilenecek. 1,5 yıldır Türkiye'de aynı işi yapan teyzesi çağırınca gelmiş İstanbul'a. İşe girdiğinde 300 dolar ödediği aracı şirkette işe yerleştirilmek için bekleyen 150'ye yakın Özbek olduğunu söylüyor. Aslında doğum hemşiresi ama ülkesinde maaşlar çok düşük olduğu için iki yaşındaki kızını Özbekistan'da bırakıp düşmüş yola. Eşi, geçirdiği trafik kazası sonucu felç olmuş. Borçlar da birikince mecbur kalmış gelmeye. Sekiz ayda borçların tamamını ödediğini söylüyor. Planı, beş ay daha para biriktirip ülkesine dönmek. Yakalanmaktan çok korkuyor. Sürekli evde oturduğunu, dışarı çıktığı

nadir zamanlarda ya başını bağladığını ya da gözlük taktığını anlatıyor.

Babasının ölümünden sonra ağabeyini yurtdışında okutmak için aynı işi yapan komşusu vasıtasıyla Türkiye'ye gelen Türkmen bakıcı dört senedir İstanbul'da. Lise mezunu olduğu için ülkesinde iş bulamamış. Üç sene bir Türk çocuğa baktıktan sonra şimdiki işine başlamış. İlk geldiğinde hiç Türkçe bilmediği için çok zorlanmış. Yakalanmaktan korkuyor ama "Artık fark etmez. Ağabeyimi yurtdışında okuttum. Borçları ödedim. Dönünce daha iyi şartlarda yaşayacak kadar birikim yaptım" diyor. Türkiye'ye Rusya üzerinden gelen 49 yaşındaki Moğol bakıcıysa, Moğolistan'dan gelenlere yardım eden bir kadın aracı sayesinde burada. O da Türkçe'yi zar zor konuşuyor. Bu işi yapan tanıdığı 25 Moğol daha var burada. "Bebek bakıcılığı şans eseri denk geldi" diyor. Polis ve yakalanma korkusu, sürekli tedirgin ediyor onu. Çok kötü şartlarda yaşıyor. Isıtması olmayan küçük bir odada dört kişi kalıyorlar. Aldığı paranın neredeyse tümünü çocuklarına yolladığı için eline pek bir şey kalmıyor. Ayrıca istediği an ülkesine dönemiyor çünkü ceza ödemesi gerek. Kocasını yakın zaman önce o buradayken ölmüş ve cenazeye bile gidememiş. Şimdi de kardeşi yoğun bakımda. Yaşı ve ekonomik şartlar ülkesinde iş bulmasını zorlaştırdığından, çalışkan ve sağlıklı olmasına rağmen işverenlerin gençleri tercih ettiğinden yakınıyor. Yabancı kaçak bakıcıların neden Türkiye'ye geldikleri belli. Peki Türkler neden onları tercih ediyor? Özellikle büyük şehirlerde kadınların iş hayatındaki rolünün artmasına paralel çocuk bakıcılarına talep arttı. Yabancı uyruklu bakıcıların tercih edilme nedeniyse genellikle düşük ücret talep etmeleri ve yatılı kalabilmeleri. Yabancıların ortalama aylık ücreti şu anda 600 dolar (1000 TL). Bir danışmanlık firmasından eğitilmiş bir Türk bakıcı aldığımızda ise fiyat 900 1200 dolara (1500 2000 TL) kadar çıkıyor. Üstelik Türk bakıcıların önemli kısmı bakım hizmetlerini meslek olarak görmüyor. Etiler'de bir aile altı aylık çocuklarına bakmak için birkaç Türk bakıcı denemiş ama türlü anlaşmazlıklar nedeniyle sonunda Türkmen bakıcıda karar kılmış: "Salondaki bardağı mutfaka götürürken bile oflanıp puflanıyorlardı. Şimdiki bakıcımız 1,5 yıldır bizimle ve bunu para kazandığı bir iş olarak gördüğü için hiç sorun yaşamadık." Akademi Dadı Eğitim Merkezi kurucusu Pervin Albayrak da bazı Türkler'in işsiz gezseler de bu alanda çalışmaya sıcak bakmadıklarını söylüyor: "Nitelikli ve vasıflı Türk çalışan sayısı az. Dolayısıyla yabancılar sektörü dolduruyor." Albayrak'ın merkezi, bu açığı kapatmak için

Türk bakıcı yetiştiriyor. Özellikle o 6 yaş arası çocuklara bakacak kişilerin seçimi, çocuğun gelişimi, eğitimi ve bakımı için çok önemli. Bu nedenle bazı uzmanlar, yabancı bakıcı tercihinin yanlış olduğunu belirtip aileleri uyarıyor. Çocuk gelişim uzmanı Ayşegül Gökmener zekâ ve kişilik gelişiminin dörtte üçünün o 6 yaş döneminde tamamlandığını söylüyor: "Yaşadığı kültürden bağımsız birinin kuralları altında yetişen bir çocuk çelişki ve bocalama yaşar." Bu dönemin kritik aşamalarına dikkat çeken Gökmener, "Üç yaş erken ergenliktir. O yaştaki inat döneminde belli yaklaşım yöntemleri var. Bunun dışına çıktığımızda inat çocuğun kişiliğine yerleşebilir. Pedagojik formasyonu olan birinin çocuğa bakması çok önemli" diyor. Psikolog ve sanat terapisti Çetin Özbey tam zamanlı bakıcılara karşı çünkü çocuğun gün içinde belli bir süre anneye baş başa kalması gerektiğini söylüyor. "O 3 yaş döneminin çocuk için ne kadar değerli olduğunu aileler bilmiyor" diyen Albayrak da dil konusuna dikkat çekiyor: "Çocuk iki üç yaşına geliyor, konuşmıyor. Çocuğun gelişimi, iletişimi ve uyarınları açısından dil çok önemli ve bakıcının aynı dili düzgün konuşabiliyor olması gerek." Bu dönem için kritik bir uyarı da televizyon. Gelişim uzmanı ve psikolog Sinem Olcay, çocukla konuşmayan bakıcıların farklı yollarla çocuğu oyalamak zorunda kaldığını ve onları fazlasıyla televizyona maruz bıraktıklarını söylüyor. Oysa iki yaşından önce çocuklar kesinlikle televizyon izlememeli: "Televizyon beyin gelişimini negatif etkiliyor. İki yaşın altında uzun süre televizyona maruz kalan çocuklarda otistik eğilimler ortaya çıkabiliyor." Yabancı bakıcıların kısa sürelerle kalıp ülkelerine dönmeleri nedeniyle ailelerin sık bakıcı değiştirmesi ayrı bir problem. 3,5 yaşındaki çocuğunu ilk olarak altı aylıkken Moldovalı bir bakıcıya emanet eden bir anne şu ana kadar sekiz bakıcı değiştirdiklerini söylüyor: "Her hafta birini deniyorduk. Arada Filipinli ve Bulgar bakıcılar geldi. Doğru kişiyi bulana kadar çok zorlandık. O dönemlerde çok gergin, stresli oluyorsunuz, çocuk da öyle oluyor zaten." Çocuğu bir yaşına basan bir başka anne ise bu zamana kadar Ermeni, Özbek ve Türkmen olmak üzere altı bakıcı değiştirmiş. "Her seferinde sıfırdan başlıyorsunuz" diyor. Sabah erken işe gitmek zorunda olduğu için yatılı bakıcıya ihtiyaç duyuyor ve bu nedenle yabancıları tercih etmek zorunda. Uzmanlar yaşamın ilk yıllarında çocuklara bakan kişilerin sabit kalması, çocuğun hayatında tutarlı bir figür olmayı sürdürmesi ve çocuğun karşısındaki kişiye güvenmeyi öğrenmesinin çok

önemli olduğunun altını çiziyor. Çocuklarda o 2 yaş döneminin bağlanma sürecine işaret ettiğini belirten Albayrak, "Bu dönemde bakım veren kişi iki, üç ayda bir değişmemeli. O sırada çocuklar dünyayla güven oluşturma süreci içindeler. Bu değişmeler sırasında çocuk terk edildiği duygusunu yaşıyor, ihmal edildiğini düşünüyor ve güvensizlik duygusu geliştiriyor" diyor. Olcay'a göre bu, yaşamın ilerleyen süreçlerinde de etkili oluyor. Çocuğun okulda öğretmenine ya da arkadaşlarına, büyüdükçe belki de romantik ilişkilerine karşı geliştirdiği tavrın bu ilk yıllardan kaynaklandığına dair bulgular var. Olcay "Bağlanmayı öğrenemeyen çocuk hayatına giren kişiyle tutarlılık içeren uzun süreli bir ilişki yürütebilme becerisini geliştiremiyor" diyor. Yabancı bakıcılar arasında Türkiye'de kalmak için sahte evlilikler yapan, paraları ellerinden alınan, cinsel istismara uğrayanlar var. Bir Türk anne, "Aracı kişi yanımda çalışan bir kızın her şeyine karıştırdı, hatta birkaç kez onu dövdü" diyor. Olcay ise yabancı bakıcıların yaşadığı travmatik koşullara ve ruh sağlıklarına dikkat çekiyor: "Baskı altında, sosyal ve maddi sıkıntılar içinde yaşayan, kendi sorunlarıyla meşgul birinin çocukla birebir sağlıklı bir bağ kurmasını beklemek çok zor. Depresif ya da çok agresif bir bakıcı gördüğünde çocuk da o tip davranışları benimseyebilir." Bunların hepsi genelleme yapmanın zor olduğu değerlendirmeler. Örnekler gösteriyor ki, Türk ya da yabancı fark etmez, bu işi çok iyi yapanlar da var kötü yapanlar da. İşin kötüsü, bunun çocuk büyüdüğünde belli olacak olması.